

Tekstil ve Moda Tasarımı Öğrencilerinin Staj Uygulamasına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Eskişehir Örneği ¹

A. Seçil TEKİN AKBULUT ²

Başvuru Tarihi: 30.01.2024

Kabul Tarihi: 07.05.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Staj sürecinin öğrenme deneyimlerine yansımalarına ilişkin çalışmalarda stajın amacına hizmet etme derecesi bağlamındaki aksaklıklara da vurgu yapılmaktadır. Eğitim, turizm ve sağlık alanlarında staj süreçlerinin yoğun biçimde irdelendiği örneklerle rastlanmakla birlikte tekstil ve moda tasarımı alanı özelindeki değerlendirmeler oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda bu çalışmada Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinin zorunlu yaz stajlarına ilişkin görüşlerinin geçerli ve güvenilir biçimde irdelenmesi, söz konusu görüşlerin alanyazında vurgulanan bağımsız değişkenler bağlamında nasıl bir değişim sergilediğinin ortaya konması hedeflenmiştir. Bir devlet üniversitesinde zorunlu yaz stajını gerçekleştirmiş olan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin büyük bir bölümüne ulaşılarak toplam 201 katılımcıdan veri toplanmış, staja ilişkin görüşleri açıklayabilecek potansiyel değişkenler uygun parametrik testler ile irdelenmiştir. Genel olarak olumlu tutumlar gözlemlenirken bu tutumların cinsiyete, sınıfa, staj gerçekleştirilen kurumdan ücret ya da yemek hizmeti almaya göre değişmediği; öte yandan lisans programında alınan eğitimlere ilişkin yeterlik algısının staja ilişkin olumlu tutumları anlamlı derecede açıklayabildiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekstil ve Moda Tasarımı, Yükseköğretim, Zorunlu Staj Uygulaması

Atıf: Tekin Akbulut, A. S. (2024). Tekstil ve moda tasarımı öğrencilerinin staj uygulamasına ilişkin tutumlarının incelenmesi: Eskişehir örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 689-702.

¹ Çalışmanın etik izni Eskişehir Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Karar No: 16. 10.2023 21/21) alınmıştır. Araştırma grubuna çalışmaya katılımın gönüllü olduğu bildirilmiştir.

² Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, secilt@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5663-5898

Exploring Textile and Fashion Design Students' Attitudes Toward Internship Practice: Eskisehir Case

A. Seçil TEKİN AKBULUT³

Submitted by: 30.01.2024

Accepted by: 07.05.20214

Article Type: Research Article

Abstract

Studies on the reflection of the internship process on learning experiences also point to failures in terms of the degree to which the internship serves its purpose. Although there are examples where internship processes have been intensively studied in the fields of education, tourism and health, evaluations in the field of textile and fashion design are rather limited. In this context, the aim of this study was to investigate, in a valid and reliable way, the views of students of the Department of Textile and Fashion Design on compulsory summer internships and to show how these views change in relation to the independent variables highlighted in the literature. Data were collected from a total of 201 participants, reaching a large proportion of the second, third and fourth year students who had completed their compulsory summer internship at a state university, and the potential variables that could explain the views on the internship were examined using appropriate parametric tests. While positive attitudes were generally observed, it was observed that these attitudes did not vary according to gender, class, receiving wages or catering services from the internship institution; on the other hand, it was observed that the perception of competence regarding the education received in the undergraduate program could significantly explain the positive attitudes towards the internship.

Keywords: *Textile and Fashion Design, Higher Education, Compulsory Internship Practice*

³ Eskişehir Technical University, Faculty of Architecture and Design, Department of Textile and Fashion Design, secilt@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5663-5898

Giriş

Uygulamalı disiplinlerde öğretim programlarının kuramsal ve uygulamalı derslerin birbirini tamamlayacak biçimde planlanması, program çıktılarına daha iyi hizmet edilebilmesini ve günümüz iş dünyasının gereksinimlerini karşılayabilecek mezunlar verilmesini kolaylaştırmaktadır. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de 31514 sayılı Resmî Gazete’de (2021) yayınlanan Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği ile öğrencilerin öğrenim gördüğü program çıktılarına uygun olarak kazanmaları beklenen bilgi ve deneyimleri pekiştirmeleri için gerekli olan staj uygulamalarına ilişkin bir çerçeve belirlenmiştir. Söz konusu staj uygulamalarının gerek kuram ve uygulama arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi gerekse öğrencilerin mesleğe ilişkin rollerinin daha verimli bir biçimde özümsebilmesi bağlamında katkı getirmesi beklenmektedir (Tovey, 2001, s. 231).

Tekstil ve moda tasarımı bölümü eğitimi sürecinde öğrencilere teknik çizim, artistik çizim, elyaf ve kumaş bilgisi, dokuma, baskı, boyama, kalıp, dikiş gibi içeriklere sahip dersler verilmektedir. Alana yönelik kuramsal ve uygulamalı dersler ile öğrenciler tekstil ve moda tasarımı konusunda yetiştirilmektedir. Staj uygulamaları ile desteklenen süreçte öğrenciler eğitim ortamı dışında mesleki çalışmaların nasıl işlediğini gözlemleme; eğitim kurumunda bulunmayan farklı makine, teçhizat veya bilgisayar programlarıyla uygulama yapma gibi olanaklar bulabilmektedir. Staj süreciyle içinde farklı niş alanlar da barındıran tekstil ve moda tasarımı bölümünde eğitim alan öğrencilerin mezun olduktan sonra hangi alanda ilerlemek isteyeceklerine, hangi iş kollarında nasıl bir çalışma olanağı bulabileceklerine dair de bir öngörü oluşmaktadır. Staj sonrasında seçilen derslerde ilerlenmek istenen alan doğrultusunda farkındalık oluştuğu için seçmeli derslerde veya proje çalışmalarında bu yönde ilerlenmeye çalışılmaktadır. Böylece hedefledikleri seri üretim veya haute couture sektörüne yönelik tasarımcı, tasarım danışmanlığı, stilistik, modelistik, stil danışmanlığı, desen tasarımı gibi pozisyona uygun portfolyolarını hazırlayarak rekabet ortamında sunacakları çalışmaları zenginleştirme fırsatı yakalayabilmektedirler.

Albert Bandura'nın 1977 yılında alanyazına kazandırdığı Sosyal Bilişsel Kurama göre, kişisel faktörlerin, çevresel faktörlerin ve davranışın doğasının dinamik ve karşılıklı etkileşimi, insan öğrenmesini ve gelişimini açıklamakta önemli bir role sahiptir (Bandura, 1977, s. 17-22). Bu kurama göre öğrenme, sosyal bir bağlamda, etkileşim, gözlem ve taklit yoluyla gerçekleşen bir süreç olup, bireylerin başkalarının davranışlarını model alarak ve taklit ederek verimli öğrenme deneyimleri yaşayabileceği öngörülmektedir (Tatlıoğlu, 2021, s. 24). Bu bağlamda sınıf ortamında ağırlıklı olarak kuramsal düzeyde ilerleyebilen öğrenme deneyimlerinin otantik ortamlarda uygulamaya dönük bir biçimde pekiştirilmesi önem taşımaktadır. Örneğin etkin bir biçimde ve uygun bağlamlarda gerçekleştirilen staj çalışmalarının öğrencilerin meslek yaşamlarına hazırlıkları bağlamında olumlu katkılar sunması beklenen bir durumdur (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 255). Yine bu süreçte geliştirilen olumlu tutumların gerek alandaki yenilikleri benimseme gerekse istendik davranışları sergileme ile kuramsal bir ilişkisi bulunmaktadır (Ajzen, 1991, s. 179). Tutum, “bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimi” olarak açıklanabilmektedir (İnceoğlu, 2000, s. 22 aktaran Akman ve Aktürk, 2024, s.767).

Ulusal alanyazında staj sürecinin eğitim ve öğretim deneyimlerine olumlu yansıdığına dair örneklere rastlanmakla birlikte (Arslanbaş, 2020, s. 241; Ateş ve Kabakulak, 2023, s. 90-91; Karaman ve diğ., 2018, s. 94); turizm (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151; Unutmaz, 2023, s. 30-31), sağlık (Titrek ve diğ., 2015, s. 270) ya da meslek yüksekokullarının farklı programlarında (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 264), paydaş görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilen pek çok araştırmada staj sürecinde yaşanan sorunlara ve stajın amacına hizmet etme derecesi bağlamında yaşanan bazı aksaklıklara vurgu yapılmaktadır.

Tekstil ve moda tasarımı bölümlerinde de genellikle beş ve yedinci yarı yıllarda staj dersleri “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği” kapsamında zorunlu olarak müfredata eklenmekte, bu dönemlerden önceki yaz aylarında ise staj faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Öğrencilerin güncel uygulamalar bağlamındaki gelişiminin yanı sıra sektör iş birliği ile yürütülen farklı tasarım projelerinin her iki taraftaki paydaşlara da olumlu yansımaları güçlü bir biçimde vurgulanmakla birlikte (Bıyıklı, 2021, s. 24-25), tekstil ve moda tasarımı eğitimi bölümlerindeki staj uygulamalarının değerlendirilmesine ilişkin yeterli bilimsel araştırmaya yerel alanyazında rastlanmamaktadır. Betimsel tarama çalışmalarının ağırlıklı olarak meslek yüksekokulları paydaşları ile gerçekleştirildiği; turizm, sağlık ve eğitim alanında staj süreçlerinin değerlendirilmesine ilişkin çok sayıda araştırmanın bulgularının ortaya konduğu; öte yandan tekstil ve moda tasarımı özelinde staja ilişkin paydaş görüşlerinin ortaya konduğu çalışmaların yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda ilgili alanda gerçekleştirilen bir değerlendirmenin özeldir bölüm staj uygulamalarının daha da verimli hâle getirilebilmesi, genelde ise benzer bağlamlarda çalışacak bilim insanlarına potansiyel bir gösterge havuzunun sunulması bağlamında katkı getirmesi beklenmektedir. Tekstil ve moda tasarımı gibi uygulamalı eğitim veren bölümlerde, üniversitenin sahip olduğu donanım ile öğrenim gören öğrencilerin staj çalışmaları sayesinde derslerde bahsi geçen bazı sistemleri, makineleri, malzemeleri veya uygulamaları görerek, inceleyerek ve/veya yerinde kullanarak öğrenmesi alanlarını daha iyi kavramaları bakımından oldukça kıymetlidir.

Literatür Taraması

Tarama modeli ile öğrencilerin staj deneyimlerinin irdelenmesi odaklı çalışmalar farklı disiplin ve kurumlarda yoğun bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Öğrencilerin staj yaptığı yeri çoğunlukla kendilerinin bulması, yaşadığı şehre göre staj olanaklarını değerlendirmesi, staj öncesinde kazanacağı deneyimlere olan inancı oldukça yüksek iken staj sonrasında bu inancın zayıflaması gibi bulgulara meslek yüksekokulları özelinde gerçekleştirilen bazı çalışmalarda rastlanabilmektedir (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 254). Staj kurumlarını öğrencilerin kendi olanakları ile bulmaları ve staj sonrasında da staj sürecinden memnun olmamaları ile ilgili bazı bulgular turizmden (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151) sağlığa kadar (Titrek ve diğ., 2015, s. 272) farklı alanlarda gözlemlenmektedir. Staj gerçekleştirilen kurumlardaki uzmanlar tarafından öğrencilerin yeterince hazırlıklı olmamaları gibi konularda eleştiriler yöneltirken, staj yapan öğrencilerin ise araç gereç eksikliği ya da ders saati yetersizliği gibi konuların yanı sıra uygulama sırasında yeterince rehberlik alamama ya da uygulama öğretmenlerini yeterince görememe gibi konulardan rahatsızlık duyduklarına dair bulgularla karşılaşmaktadır (Titrek ve diğ., 2015, s. 275). Staj sürecinde öğretim elemanlarından yeterince destek alamama, staj paydaşları ile problem yaşama ya da materyal sınırlılıkları ile ilgili bazı bulgulara çocuk gelişimi öğrencileri ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde de karşılaşılmıştır (Kumru ve Demirtaş, 2015, s. 442).

Alanla ilgili güncel konularda uygulamalar yapabilmek, iş yaşamını yakından tanıma, kendine güveni artırma, mezuniyet sonrası iş yaşantısına hazırlanma, okuldaki derslerdeki bakış açısını zenginleştirme ve insan ilişkileri konusunda deneyim kazanma gibi başlıklarda stajı bir fırsat olarak gören öğrencilerin staj sonrasında bu başlıklarda ciddi hayal kırıklıkları yaşadığına dair örnekler de söz konusudur (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151). Stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması, stajyerlerin kurum paydaşları tarafından önemsenmemesi, süreçte kendilerine yeterli bilgi verilmemesi ile ilgili farklı çalışmalarda karşılaşılan olumsuz durumların bu tür değerlendirme ve çıktılara yol açabilmesi olağan bir durumdur (Tunç ve Dal, 2018, s. 377). Yine stajyerlerin meslekleri ile ilgili görev ve faaliyetlerden çok angarya olarak algılanan bazı görevlerle meşgul edilmesi, değersiz hissetmelerine ve stajla ilgili olumsuz inançlar oluşturmalarına da neden olabilmektedir (Kılıç ve diğ., 2016, s. 81-82; Unutmaz, 2023, s. 31).

Alanyazında stajın etkililiğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerin cinsiyete (Dolmacı ve Duran, 2017, s.259; Titrek ve diğ., 2015, s. 271), sınıf düzeyine (Titrek ve diğ., 2015, s.271), staj gerçekleştirilen firmanın sunabildiği olanaklara (Pelit ve Güçer, 2006, s.139) ya da staj öncesinde örgün programda oluşan beklentilerin staj sonrasında karşılanamaması gibi faktörlere (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151) göre farklılık sergileyip sergilemediğine ilişkin analizlerle karşılaşılmaktadır. Öğrencilerin staj uygulamalarının etkililik düzeyine ilişkin görüşlerinin cinsiyet ya da sınıf düzeyine göre fark sergilemediği örnekler olduğu gibi (Titrek ve diğ., 2015, s. 271), stajın taşıdığı anlam, sosyal gelişime katkı ya da stajın gerçekleştirilme biçimine ilişkin görüşler bağlamında kadın ve erkeklerin farklı görüşler öne sürdüğü örnekler de bulunmaktadır (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 259). Yine kurumun sunduğu birçok olanağın staja ilişkin görüşlerle ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Pelit ve Güçer, 2006, s. 152). Ayrıca birçok çalışmada öğrencilerin önceki deneyimleri ile de bağlı olarak staj deneyimlerinden genel olarak memnun kalabildiği (Arslanbaş, 2020, s. 241; Karaman ve diğ., 2018, s. 100) ya da bazı ciddi aksaklıklarla karşılaşabildiği örnekler söz konusudur (Dolmacı ve Duran, 2017, s.264; Emir ve diğ., 2010, s. 150-151; Titrek ve diğ., 2015, s. 270). Mezunların lisans geçmişlerinde aldıkları eğitimin tür ve niteliğine göre mesleklerini uygularken karşılaşılabilecekleri problemlerin türlerinde de değişim yaşandığı bilimsel araştırmalarla ortaya konmuş bir durumdur (Kabakçı ve diğ., 2009, s. 207). Bu bağlamda tekstil ve moda tasarımı bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin staja ilişkin memnun oldukları göstergelerin yanı sıra karşılaştıkları olası sorunların belirlenmesinin, olumlu ve olumsuz görüşlerin hangi bağımsız değişkenlerle ilişkili olduğuna ilişkin genel durumun ortaya konmasının, bundan sonraki araştırmacıların dikkate alabileceği gösterge havuzlarının şekillendirilmesine katkı sağlaması, program özelinde bazı süreç geliştirme adımların atılması bağlamında da uygulamacılara yardımcı olması beklenmektedir.

Özetle bu araştırmada tekstil ve moda tasarımı alanındaki öğrencilerin zorunlu yaz stajlarına ilişkin görüşlerinin irdelenmesi, bulguların değerlendirilerek staj uygulamalarında izlenen süreçlerin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda öğrenci görüşleri belirlendikten sonra söz konusu görüşlerin bu tür demografik veriler bağlamında nasıl bir değişkenlik sergilediğinin de irdelenmesi hedeflenmektedir. Özetle araştırmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

1. Tekstil ve moda tasarımı öğrencilerinin zorunlu staj uygulamalarına ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Öğrencilerin zorunlu staj uygulamalarına ilişkin görüşleri, alanyazında dikkate alınan değişkenler bağlamında farklılık sergilemekte midir?
 - a. Paydaş görüşleri cinsiyete göre farklılık sergilemekte midir?
 - b. Paydaş görüşleri sınıf düzeyine göre farklılık sergilemekte midir?
 - c. Firmadan ücret alma ya da yemek hizmetinden ücretsiz yararlanma gibi avantajların görüşler üzerindeki rolü nedir?
 - d. Bölümde alınan eğitimin yeterliliğine ilişkin görüşlerle staja ilişkin görüşler arasında nasıl bir ilişki söz konusudur?

Yöntem

Bu araştırmada farklı kurumlarda gerçekleştirilen staj çalışmalarının doğasına ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi hedeflendiği için betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Söz konusu araştırma modelinde araştırmaya konu olan bir durumun ve paydaşların kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılması esastır (Fraenkel ve diğ., 2012, s. 15). Bu bağlamda çalışma kapsamında aynı eğitim koşullarında öğrenim gören öğrencilerin farklı firmalarda yaptıkları stajlardan edindikleri deneyimlerin demografik özelliklerle, alınan ücret ve sağlanan imkanlarla ilişkili olup olmadığı irdelenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırma verileri, Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü öğrencilerinden yaz stajı gerçekleştirmiş olan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Bu bağlamda örnekleme yöntemi kolaylı örnekleme olarak nitelendirilebilir (Huck, 2012, s. 101). Hedeflenen sınıfların üniversiteye yerleştiği yıllarda bölüm kontenjanının 67 ila 72 öğrenci arasında olduğu ve en kalabalık dönemin 80 öğrenciden oluştuğu bilgisinden hareketle ulaşılması muhtemel iki yüz kırkı aşkın öğrencinin 201'ine ulaşılmıştır (%83.75). Katılım gösteren bu öğrencilerin 162'si (%80.6) kadın, 39'u (%19.4) ise erkektir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada bir demografik bilgi formu ve bu araştırmaya özgü geliştirilen bir tutum ölçeği kullanılmıştır. Demografik bilgi formundaki soru ve seçenekler, alanyazında stajın etkililiğine ilişkin olumlu ve olumsuz bazı görüşlerin cinsiyete (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 262-263; Titrek ve diğ., 2015, s. 271), sınıf düzeyine (Titrek ve diğ., 2015, s. 271), staj gerçekleştirilen firmanın sunduğu olanaklara (Pelit ve Güçer, 2006, s. 152) ya da staj öncesinde örgün programda oluşan beklentilere (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151) göre irdelenmesi bilgisine dayalı olarak belirlenmiştir.

Yukarıda anılan araştırmalarda yer alan kuramsal çerçevelerden, farklı araştırmalarda kullanılan anketlerden ve staj derslerini yürütmekte olan öğretim elemanlarının görüşlerinden esinlenilerek staja ilişkin görüşleri irdelemeye yönelik bir madde havuzu oluşturulmuştur (Deniz ve Sarıkale, 2023; Emir ve diğ., 2010, s. 150-151; Karaman ve diğ., 2018, s. 100; Kumru ve Demirtaş, 2015, s. 442; Pelit ve Güçer, 2006, s. 154; Titrek ve diğ., 2015, s. 270). Bu ifadeler hazırlanırken DeVellis'in (2017) önerileri doğrultusunda öğrencilerin yanıtlamaya alışkın oldukları bir Likert formatının kullanılması uygun bulunmuştur. İfadelerin (1) Kesinlikle katılmıyorum ila (5) Kesinlikle katılıyorum arasında beşli Likert hâlinde yanıtlanması planlanmıştır. Söz konusu ifadeler öncelikle staj derslerine destek olan öğretim elemanlarınca incelenmiş; ardından bir ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri alınırken maddelerin uygunluğunu değerlendirmek üzere ikiden çok uzmana ulaşılmış; uzmanlar arası Fleiss' Kappa değerlerinin iyi (+.60) ya da mükemmel (+.80) düzeyde olduğu görülmüştür (Landis ve Koch, 1977, s. 165). Başlangıçta hazır olan 20 maddeden 3 tanesi uzmanların görüş birliğiyle araştırma ile ilgisi yetersiz bulunduğu için havuzdan çıkarılmıştır. Ayrıca soruların öğrenciler tarafından anlaşılabilirliğinin sağlanması adına hedef kitleden öğrenciler ile birlikte madde yanıtlama ve maddeler üzerinde yansıtma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu işlemler ile Boateng ve arkadaşlarının da (2018, s. 3) önerdiği biçimde karar kılınan maddeler hakkındaki paydaş yansıtmalarının o maddede hedeflenen düşünceyle paralel olması; açık olmayan ya da araştırma hedefleri ile ilişkisi yeterli bulunmayan maddelerin elenmesi ya da düzeltilmesi hedeflenmiştir.

Pilot çalışma ve sonrası aşamalarda göstergelerin nasıl yapı sergileyeceği ile ilgili üst düzey analizleri de kolaylaştıracağı düşüncesiyle geliştirilen maddelerin beş katı kadar katılımcıya ulaşılması için çaba gösterilmiştir (Kass ve Tinsley, 1979, s. 124). Bu bağlamda geliştirilen 17 maddenin beş katı olan en az 85 öğrenciye ulaşılarak pilot çalışma yapma yoluna gidilmiştir. 75'i kadın, 15'i erkek olmak üzere toplam 90 katılımcıya ulaşılan pilot çalışmada gözlemlenen cinsiyet dağılımının fakülte genelindeki cinsiyet dağılımı ile oldukça benzer olduğu tek örneklem ki-kare testi ile doğrulanmıştır ($p = .43$). Gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizi sırasında 3 maddenin ideal faktör yüklerine sahip olmadığı görülmüş ($<.32$, Worthington ve Whittaker, 2016, s. 821), kalan 14 maddenin temel bileşenler analizi sonrasında tek faktörlü bir yapı altında %50.7 gibi ideal bir varyans değeri açıkladığı gözlemlenmiştir (Henson ve Roberts, 2006, s.403). Tüm faktör yüklerinin .40'ın üzerinde olduğu, faktör yüklerinin ortalamasının .70 olduğu, iç tutarlılık (alpha) katsayısının .91 olduğu, madde toplam korelasyonlarının tamamının .30'un üstünde olduğu, madde toplam korelasyonları değerlerinin

ortalamasının .64 olduğu, söz konusu değerlerin alanyazında kabul gören sınırların üzerinde olduğu değerlendirilmiştir (Worthington ve Whittaker, 2006, s. 821). Yanıtlama güvenilirliğinin sağlanabilmesi adına maddelerin iki tanesi ters madde olarak tasarlanmıştır.

Veri Toplama Süreci ve Veri Analizi

Veri toplama araçları Eskişehir Teknik Üniversitesi Etik Kurulunun 16.10.2023 Tarih ve 21/21 Sayılı kararıyla etik açıdan uygun bulunduktan sonra, etik kurul raporu ve gönüllü katılım formu ile birlikte 2023 Ekim ile 2024 Ocak ayları arasında öğrencilere yüz yüze uygulanmıştır. Öğrencilerle paylaşılan formlarda gönüllülük esasına, katılımcıların dilediği anda çalışmadan ayrılma ve verilerin imhasını talep etme haklarının bulunduğu vurgu yapılmıştır.

Gerek demografik bilgi formundaki gerekse Likert bölümündeki maddelere ilişkin betimsel istatistikler özetlendikten sonra cinsiyet bağlamında karşılaştırma yapabilmek için bağımsız t testi, sınıf düzeyi bağlamındaki karşılaştırmalar için tek faktörlü ANOVA, kurumun sunduğu ücret ve yemek olanakları bağlamında görüşlerin değerlendirilebilmesi için yine bağımsız t testleri gerçekleştirilmiştir. Öğrenim geçmişi ile ilgili sorulara verilen yanıtların staj hakkındaki görüşlerle ilişkisini görmek amacıyla ise korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi olarak .05 belirlenmiştir (Huck, 2012, s. 142-146).

Bulgular ve Tartışma

Pilot çalışmada tek faktörlü bir yapı ile %50 varyans açıklanan ve .91 iç tutarlılık katsayısı hesaplanan tutum ölçeği, asıl uygulamada da kabul edilebilir bir varyans (%44,3) ve iç tutarlılık katsayısı (.89) sergilemiştir. İlk araştırma sorusunu yanıtlamak ve tekstil ve moda tasarımı öğrencilerinin zorunlu staj uygulamalarına ilişkin görüşlerini irdelemek için kullanılan maddelere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1
Maddelere İlişkin Betimsel İstatistikler

Madde	M	SS
Staj yaparken alanımla ilgili kendimi geliştirme olanağı buldum.	4,37	0,96
Firma yetkililerinin bana yönelik tutumları olumluydu.	4,53	0,89
Staj süreci, mesleğim ile ilgili özgüvenimi pekiştirdi.	4,46	0,89
Staj süreci, iş hayatımı daha iyi tanımama katkıda bulundu.	4,64	0,77
*Stajda benden beklenen görevlerin mesleğimle ilgisi yoktu.	2,07 (3,93)	1,29
Stajda insan ilişkileri ile ilgili yeni tecrübeler edinme fırsatım oldu.	4,56	0,80
Staj sürecimle ilgili firma değerlendirmelerini adil buluyorum.	4,51	0,96
Yaptığım staj iş bulma şansımı artıracaktır.	4,08	1,14
* Stajda firma çalışanları tarafından dışlandığımı hissettim.	1,61 (4,39)	1,16
Gelecekte de staj yaptığım firmada çalışmak isterim.	3,47	1,41
Staj sürecinde bu mesleği gerçekten yapmak istediğimi anladım.	4,24	1,00
Bölümde öğrendiklerimi staj sırasında uygulama olanağı buldum.	4,08	1,08
Staj sırasında bölümde olmayan laboratuvar, araç ve teknolojiye erişim olanağı buldum.	3,38	1,54
Staj öğretim elemanlarının bana yönelik tutumları olumluydu.	4,76	0,63

* Parantez içinde ters maddelerin yeniden kodlanmış halleri verilmiştir, n=2

Tutumların genellikle olumlu olması, özellikle öğretim üyesinin ve firma yetkililerinin tutumu, iş hayatını tanıma ve kendini geliştirme fırsatı gibi konularda oldukça yüksek ortalamaların gözlemlenmesi söz konusudur. Bu maddelerde çarpıklık değerleri genellikle kabul edilebilir aralıklarda olmakla birlikte, normal dağılımdan uzaklaşılın, -2 ila +2'nin ötesinde bazı basıklık değerleri ile de karşılaşabilmektedir (George ve Mallery, 2013, s. 116). Söz konusu göstergeler açısından bu araştırma örnekleme göre daha olumsuz tutumların sergilendiği örneklerde bu değerlerin daha ideal aralıklarda olması beklenmektedir. Öte yandan bölümde olmayan altyapı olanaklarına ulaşabilme ya da gelecekte de aynı firmada çalışma isteği gibi maddeler olumlu değerlendirilmekle birlikte diğer maddelere ilişkin görüşlerin daha gerisinde bir puanlamanın söz konusu olduğu ve mükemmel yakın normal dağılım ile karşılaştığı da göze çarpmaktadır.

İdeal varyans ve iç tutarlılık değerleri sergilediği bir kez daha gözlemlenen ölçekteki ters maddeler yeniden kodlanarak ölçek ortalaması hesaplanmış ($X=4,24$; $Ss=0,68$), ardından cinsiyete, sınıfa, ücret ve yemek hizmetlerine ya da bölümdeki eğitim yeterliğine ilişkin görüşlere göre olumlu tutumların ne yönde değiştiği irdelenmiştir.

Tablo 2
İşkeninin Cinsiyet Bağlamında İncelendiği t testi Bulguları

Cinsiyet	n	X	Ss	t	sd	p
Kadın	162	4,25	0,68	.22	199	.82
Erkek	39	4,22	0,68			

Tablo 2'de özetlendiği üzere staja ilişkin tutumlar bağlamında erkeklerin ortalamasının kadınların ortalaması ile oldukça benzer olduğu ve görüşlerin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık sergilemediği gözlemlenmiştir ($p > .05$). Ayrıca Tablo 3'te de özetlendiği üzere gerek staj yapılan firmadan ücret alan öğrenciler ile ücret almayan öğrencilerin tutum ortalamaları, gerekse yemek hizmetinden yararlanan ve bu hizmetten yararlanmadığını belirten öğrencilerin tutum ortalamaları benzerlik sergilemiştir ($p > .05$). Tüm bu analizlerde etki büyüklüğü değerleri de .01'in de altında olmak üzere oldukça küçük bulunmuştur.

Tablo 3
Tutum Değişkeninin Firmanın Sunduğu Avantajlara Göre Değişimine Yönelik t testi Bulguları

Hizmet		n	X	Ss	t	sd	p
Ücret	Evet	98	4,26	0,75	.39	199	.70
	Hayır	103	4,23	0,60			
Yemek	Evet	170	4,27	0,68	1.15	199	.25
	Hayır	31	4,12	0,68			

Yine sınıf bağlamında gerçekleştirilen karşılaştırmalar sonrasında ikinci sınıfların ($X=4$, $Ss=0,65$), üçüncü sınıfların ($X=4,38$, $Ss=0,69$) ve dördüncü sınıfların ($X=4,22$, $Ss=0,67$) tutum ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır, $F(2, 198) = 2,46$; $p = .09$.

Son olarak lisans programında farklı başlıklarda alınan eğitimin yeterliğine ilişkin görüşlerle staja ilişkin görüşler arasında nasıl bir ilişkinin söz konusu olduğunu irdelemek amacıyla korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Tablo 4'te betimsel istatistiklerin yanı sıra korelasyon katsayıları özetlenmiştir. En olumludan en olumsuza doğru sıralandığında tasarım eğitimi, doküman eğitimi, kalıp eğitimi, dikiş eğitimi, boyama eğitimi ve baskı eğitimi bağlamında lisans programını genellikle ortalamasının üzeri bir düzeyde yeterli bulan öğrencilerin görüşleri ile staja ilişkin memnuniyet ortalaması arasındaki tüm korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 4

Tutum ile Lisans Eğitiminin Yeterliğine İlişkin Görüşler Arasındaki İlişkiler

Değişken	X	Ss	Tutum	Tasarım	Dokuma	Kalıp	Dikiş	Boya
Tutum	4.24	0.68	-					
Tasarım	4.17	0.92	.34***	-				
Dokuma	3.60	1.16	.34**	.41***	-			
Kalıp	3.42	1.04	.22***	.33***	.27***	-		
Dikiş	3.41	1.18	.28***	.32***	.18***	.65***	-	
Boyama	3.27	1.19	.25***	.44***	.55***	.37***	.37***	-
Baskı	3.21	1.20	.31***	.49***	.59***	.41***	.43***	.79***

Korelasyon katsayıları (r) .05 (*), .01 (**), .001 (***) düzeyinde anlamlıdır.

En güçlüden en güçsüze doğru staj memnuniyetini en iyi açıklayan değişkenlerin tasarım eğitimi, dokuma eğitimi, baskı eğitimi, dikiş eğitimi, boyama eğitimi ve kalıp eğitimi olduğu gözlemlenmiştir. Bütüncül olarak eğitime ilişkin altı maddenin oldukça yüksek bir iç tutarlılık katsayısı sergilediği ($Alpha = .83$), her biri arasında anlamlı korelasyonların olduğu, her birinin bu parametrik analizleri gerçekleştirmek üzere gerçekleştirilen normal dağılım incelemelerinden başarıyla geçtiği görülmüştür (George ve Mallery, 2013, s. 116). Söz konusu ön incelemeler ve diğer ön şartların sağlanması sonrasında bu yeterlik alanlarına özgü eğitimlerin staja ilişkin memnuniyeti ne derece açıklayabildiğine ilişkin bir çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiş, öğrencilerin lisansta aldıkları eğitimleri yeterli bulma düzeylerinin staj memnuniyetinin yaklaşık %19'unu açıkladığı görülmüştür, $R = .44$; $R^2 = .19$, $F(6; 194) = 7,66$, $p < .001$.

Tartışma ve Sonuç

Bandura'nın (1977, s. 17-22) Sosyal Bilişsel Kuramı çerçevesinde kabul gören argümanlarından hareketle ve sosyal bir bağlamda etkileşim, gözlem ve taklit yoluyla gerçekleşen öğrenmelerin verimliliğine ilişkin hipotezlerle yola çıkılan bu çalışmada tekstil ve moda tasarımı bölümü öğrencilerinin staja ilişkin olumlu tutumların gözlemlenmesi, gerek öğrencilerin meslek yaşamlarına hazırlıkları bağlamında (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 255) gerekse sektör ile üniversite paydaşlarının arasındaki işbirliği olanaklarının olumlu bir şekilde gelişmesi potansiyeli açısından oldukça değerli bulunmuştur (Bıyıklı, 2021, s. 24-26). Veriler staj sonrasında toplanmış olmasına rağmen tüm göstergeler bağlamında oldukça olumlu tutumlar sergileniyor olması değerli ve alanyazındaki bazı çalışmalarla da paralel bir bulgu olarak değerlendirilmektedir (Arslanbaş, 2020, s.241; Karaman ve diğ., 2018, s. 94); ancak bazı çalışmalarda gözlemlenen olumsuz tutumlara yönelik bulgularla çelişmektedir (Pelit ve Güçer, 2006, s. 152). Söz konusu olumlu bulgular, aynı zamanda tekstil ve moda tasarımı bölümleri bağlamında ilk kez gerçekleştirilen bu araştırmanın sınırlıklarından da birini çağrıştırmaktadır. Şöyle ki staj öncesinde ve sonrasında paydaş görüşlerinin ayrı ayrı toplanarak karşılaştırıldığı bir ön-test son-test deseninin gerçekleştirilmesi (Dolmacı ve Duran, 2017, s. 257; Emir ve diğ., 2010, s. 148), böylece tutumlardaki değişimlerin de irdelenmesi bundan sonraki araştırmalar için değerli bir yaklaşım olabilecektir.

Staj öğrencilerinin altyapı ya da araç gereç eksikliği bağlamında sıkıntılar yaşadıklarını belirttikleri örneklerin bu çalışmadaki bulgularla kısmen paralellik sergilemesi söz konusudur (Kumru ve Demirtaş, 2015, s. 442; Titrek ve diğ., 2015, s. 264). Ölçekte yer alan tüm ifadelerin oldukça olumlu değerlendirildiği çalışmada, öğrencilerin bölümde olmayan bir altyapı olanağı ile karşılaşma durumlarının nispeten daha az olduğu yanıtlardan anlaşılmaktadır. İş yaşamını yakından tanıma, kendine güvenin artması, insan ilişkileri konusunda deneyim kazanma gibi başlıklarda stajın değerli görülmesi olumlu bulunmakla birlikte, daha önce de belirtildiği gibi staj öncesi ve sonrası veri toplanarak bir karşılaştırma gerçekleştirilmeden, farklı alanlarda dile getirilen staj sonrası hayal kırıklığının yaşanıp yaşanmadığını görmek olanaklı değildir (Emir ve diğ., 2010, s. 148). Ayrıca öğrencilerin stajda gerçekleştirdikleri etkinlikleri meslekleri ile ilgili bulmaları da alanyazında

rastlanan ve öğrencilerin değersiz hissetmelerine neden olan bazı endişe verici durumların yaşanmamış olması adına değerli bulunmuştur (Kılıç ve diğ., 2016, s. 81-82). Özellikle hazır giyim ve haute couture sektöründe staj yapan öğrencilerin ayakçılık ve temizlik işleri gibi alan dışı işlerle görevlendirilmelerinin öğrenci motivasyonunda düşüş yaşanmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Alanında uygulamalar yapan, tasarım veya üretime yönelik çalışmalar yapmasına izin verilen öğrencilerin tekstil ve moda tasarımı bölümüne daha fazla sempati kazandığı görülmüştür.

Staja ilişkin olumlu görüşlerin cinsiyete göre değişkenlik sergilediği örneklerin aksine (Dolmacı ve Duran, 2017, s.262-263) bu araştırmada kadın ve erkek görüşleri arasında benzerlikler gözlemlenmiştir (Titrek ve diğ., 2015, s. 271). Yine sınıflar arasında da görüşlerin benzerlik sergilemesi söz konusudur (Titrek ve diğ., 2015, s. 271). Dahası bazı araştırmalar ile çelişmekle birlikte (Pelit ve Güçer, 2006, s. 152) staj gerçekleştirilen firmanın sunabildiği olanaklardan bağımsız olarak olumlu tutumların devam ediyor olması, lisans programındaki staj uygulamalarına ilişkin sevindirici bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmalarda staj öncesinde örgün programda oluşan beklentilerin staj sonrasında karşılanmadığı örneklerle de karşılaşılırken (Emir ve diğ., 2010, s. 150-151), gerek lisanstaki öğrenme deneyimlerinin yeterli görülmesi, gerekse bu yeterlik algısının staja ilişkin olumlu tutumların ciddi bir bölümünü açıklıyor olması söz konusudur. Toplum ile iş birliği gerçekleştirme ve ağ oluşturma, sınıf dışına mesleki gelişimi taşıyarak öğrenme topluluklarına aktif olarak katılma gibi yeterliklerle öğrenme ve öğretme yöntemlerinin oldukça ilişkili olduğu literatürde de karşılaşılan bir bulgudur (Akbulut, 2009, s. 420). Bu bağlamda gerek lisansta farklı başlıklarda alınan eğitimin yeterliğine ilişkin görüşlerin genellikle olumlu olması, gerekse bu görüşlerle staja ilişkin olumlu görüşler arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmesi değerli bulunmuştur. Araştırma kapsamında tekstil ve moda tasarımı bölümü öğrencilerine eğitimleri sırasında kalıp, dikiş, boya, baskı, dokuma ve tasarıma yönelik aldıkları derslerin staj sürecinde yeterliğine ilişkin sorulara verdikleri olumlu cevapların üniversite-sektör iş birliğinde paralel çalışmaların yapıldığını göstermiştir.

Pilot çalışmada tek faktörlü bir yapı ile %50 varyans açıklayan tutum ölçeği, asıl uygulamada da kabul edilebilir bir varyans ve iç tutarlılık katsayısı sergilemiştir. Tek boyutlu ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve üzerinde olmasını kabul edilebilir olarak değerlendiren kaynaklara (Büyüköztürk, 2009) ve bu yöntemle geliştirilerek kullanılan güncel ölçeklere rastlandığı dikkate alındığında (Yılmaz ve diğ., 2016, s. 32), bu araştırma çerçevesinde geliştirilen ölçeğin de yeterli bir varyansa ve bundan sonraki çalışmalarda kullanım potansiyeline sahip olduğu değerlendirilebilir. Öte yandan maddelerin farklı alanlarda gerçekleştirilen staj uygulamalarına uygun biçimde uyarlanması ya da farklı gruplarda benzer nitelikte ölçümlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin irdelenmesi bağlamında yeni çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Örneğin bu çalışmada gerçekleştirilen ölçeğin yeni bir üniversitede yeni bir hedef kitle ile doğrulanması yoluna gidilerek daha da geçerli ve güvenilir ölçümler için çalışmalar gerçekleştirilebilir. Son olarak stajın diğer paydaşları olan uygulama öğretim elemanları ve firma yetkilileri ile gerçekleştirilecek çalışmalardan gelecek nicel ve nitel veriler ile öğrenci görüşlerinin harmanlanması, staj sürecinin daha iyi anlaşılmasına ve geliştirici adımların atılmasına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1991). Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Process*, 50, 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Akbulut, Y. (2009). Investigating underlying components of the ICT indicators measurement scale: The extended version. *Journal of Educational Computing Research*, 40(4), 405-427. <https://doi.org/10.2190/EC.40.4.b>

- Akman, M.B. ve Aktürk, A.A. (2024). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatına yönelik tutum ve ihtiyaçları: Bir karma yöntem araştırması. *The Journal of Buca Faculty of Education*, 59, 765-786. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3584878>
- Arslanbaş, F. (2020). Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin staj uygulamasına yönelik görüşleri: İAÜ/Aydın TÖMER örneği. *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 5(2), 225-250. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aydintdd/issue/60730/852574>
- Ateş, M. ve Kabakulak, A. (2023). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin fakülte, üniversite ve staj hizmetlerine yönelik memnuniyet düzeyleri üzerine bir araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 6(2), 80-94. <https://doi.org/10.34090/tured.1313461>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bıyıklı, N. E. (2021). Tekstil ve moda tasarımı eğitiminde sektör iş birliğiyle yürütülen tasarım projelerinin taraflar açısından önemi. *Yıldız Journal of Art and Design*, 8(1), 23-32. <https://doi.org/10.47481/yjad.850266>
- Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quinonez, H. R. ve Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 6, 149. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149>
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (10. bs.)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, K. ve Sarıkale, H. (2023). Meslek yüksekokullarında muhasebe stajından beklentiler, staj sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(2), 504-514. <https://doi.org/10.29249/selcuksbmyd.1315701>
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications (4. ed.)*. Los Angeles: Sage Publications.
- Dolmacı, N. ve Duran, Y. (2017). Ön lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin zorunlu staj uygulamasına ilişkin görüşleri, sorunları ve çözüm önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 254-267. <https://doi.org/10.20875/makusobed.316226>
- Emir, O., Pelit, E. ve Arslan, S. (2010). Turizm alanında ön lisans eğitimi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası görüşlerinin karşılaştırılması (Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 141-165. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6147/82529>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- George, D., ve Mallery, P. (2013). *IBM SPSS statistics 21 step by step: A simple guide and reference (13. Baskı)*. London: Pearson.

- Henson, R. K. ve Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393-416. <https://doi.org/10.1177/0013164405282485>
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research (6. ed.)*. New York: Pearson.
- Kabakçı, I., Akbulut, Y. ve Özoğul, P. (2009). Perceived problems of computer teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34, 199-214.
- Karaman, A., Güven, Ş. ve Yıldırım, M. N. (2018). İç mekân tasarımı öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi: Uşak Üniversitesi örneği. *ASOS Journal: The Journal of Academic Social Science*, 6(66), 93-107. <https://doi.org/10.16992/ASOS.13445>
- Kass, R. A. ve Tinsley, H. E. A. (1979). Factor analysis. *Journal of Leisure Research*, 11, 120-138. <https://doi.org/10.1080/00222216.1979.11969385>
- Kılıç, D., Babayiğit, Ö. ve Erkuş, B. (2016). Aday öğretmenlerin adaylık eğitimine ilişkin görüşleri. *Ekev Akademi Dergisi*, (68), 81-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71359/1147312>
- Kumru, M. ve Demirtaş, Z. (2015). İşletmelerde beceri eğitimine (staja) giden meslek lisesi çocuk gelişimi öğrencilerinin staja ilişkin görüşleri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 433-445. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbfd/issue/7893/103907>
- Landis, J. R. ve Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006 (1), 139-164. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziticaretturizm/issue/49897/639583>
- Resmi Gazete (2021). Yükseköğretimde uygulamalı eğitimler çerçeve yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/06/20210617-2.htm>
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosnot/issue/63416/892420>
- Titrek, O., Hakkakul, M. A. ve Varlı, S. (2015). Hemşirelik bölümü staj uygulamalarının etkililik düzeyine ilişkin öğrenci ve rehber hemşirelerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 264-280. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2015.15.1-5000128606>
- Tovey, J. (2001). Building connections between industry and university: implementing an internship program at a regional university. *Technical Communication Quarterly*, 10(2), 225- 239. https://doi.org/10.1207/s15427625tcq1002_7

- Tunç, Y. ve Dal, M. (2018). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaz stajı hakkındaki görüş ve önerileri: Iğdır Üniversitesi örneği. *Researcher: Social Science Studies*, 6(3), 377-403. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/researcher/issue/66631/1042664>
- Unutmaz, F. (2023). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan kadın stajyerlerin stajda karşılaştıkları sorunların kariyer niyetlerine etkisi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği. *Karadeniz Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-36. <https://dergipark.org.tr/en/pub/katad/issue/79159/1284555>
- Worthington, R. L. ve Whittaker, T. A. (2006). Scale development research: A content analysis and recommendations for best practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-838. <https://doi.org/10.1177/0011000006288127>
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L. ve Akbulut, Y. (2015). Dijital veri güvenliği farkındalığı ölçeğinin geliştirilmesi. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 6(21), 23-40. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2015.4.002.x>

Extended Abstract

Purpose

Planning the theoretical and practical components of educational programs in applied disciplines is of paramount importance. Such planning strives to better serve the program outcomes and to equip graduates with the current needs of the business world. In line with program outcomes, mandatory internship practices are implemented to help students reinforce the knowledge and experience they are expected to gain. The purpose of this study is to examine the opinions of textile and fashion design students regarding their required summer internships. The literature has examined various factors that influence the effectiveness of internships, including gender, class level, the facilities provided by the host company, and the alignment of expectations formed in the formal program with the actual internship experience. After determining student opinions, the research also analyses how these opinions vary based on demographic factors. In summary, the study seeks to answer the following research questions:

- What are the opinions of textile and fashion design students regarding their mandatory internship practices?
- Do students' opinions of mandatory internship practices vary based on factors considered in the literature? (e.g., gender, class level, company benefits, and educational background).

Design and Methodology

The study followed a survey method with correlational techniques. The data were collected from second, third- and fourth-year students of the Textile and Fashion Design Department of Eskişehir Technical University who had completed their summer internship. The attitudes towards the internship were examined using a 14-item Likert scale developed by the researcher through a pilot study with 90 students. The number of participants for the pilot study was considered satisfactory, as there were 17 items in the item pool after the expert evaluations. After an exploratory factor analysis, which eliminated three items and explained 50.7% of the variance with a single factor solution, the scale was administered to 201 students of the faculty. After summarizing descriptive statistics for both the demographic information form and the Likert section, independent t-tests and one-way ANOVA were used for comparisons. In addition, correlation analysis was used to explore the relationship between responses to questions about educational background and opinions about the internship. In addition, the role of perspectives regarding the adequacy of undergraduate education on positive attitudes was examined with a multiple regression. The significance level for the analyses was set at .05.

Findings

For most of the research indicators included in the attitude scale, positive attitudes toward internship practices were observed. There were no differences in attitudes based on gender or class. In addition, there was no difference in opinions between students who benefited from meal services or received payment from the internship company and those who did not. Finally, positive and significant relationships were found between opinions about the adequacy of education in various subjects within the department and opinions about the internship. Specifically, 19 percent of the attitude variable could be explained by views on the adequacy of undergraduate education.

Research Limitations

The findings regarding positive attitudes towards the internship practices are important for the link between the school and the sector. However, conducting a pretest-posttest design by collecting stakeholder opinions separately before and after the internship could be a valuable approach for future research. This would allow the study of changes in attitudes over time. In contrast to examples where positive views of internships varied by gender, this study found similarities between the opinions of women and men. Similarly, there were similarities in opinions across different class levels. In addition, the persistence of positive attitudes regardless of the opportunities offered by the host organization, although contradicted by some studies, is seen as a promising development in student internship practice. However, as these studies were all based on a single self-report measure, alternative data collection instruments and paradigms should be attempted to confirm the current findings.

Implications

While the developed scale provided ideal evidence of internal consistency and construct validity, there is a need for new studies to adapt the items to internship practices in different fields. For example, validating the scale used in this study with a new target population at a different university could lead to more valid and reliable measures. Finally, combining quantitative and qualitative data from future studies involving other stakeholders, such as internship supervisors and company representatives, with students' opinions could contribute to a better understanding of the internship process and the implementation of developmental interventions.

Originality/Value

While the positive impact of internship processes on educational experiences is evident, research also highlights challenges and shortcomings, emphasizing the need for improvements in the relationship between theory and practice, as well as the effective assimilation of professional roles by students. In this regard, the current study not only mentions examples of positive outcomes of internship experiences in various fields, but also points out problems and challenges observed in internship processes. Although textile and fashion design departments typically include mandatory internship courses in the fifth and seventh semesters, with internships conducted during the summer months, there is a lack of sufficient scholarly research on the evaluation of internship practices in these departments. In this regard, we emphasize the need for more research in this area to improve the effectiveness of internship programs in textile and fashion design education and to provide a potential reference pool for researchers working in similar contexts. In addition, the scale proposed in the current study can be modified and used in other fields to make comparisons across sectors.

Araştırmacı Katkısı: A. Seçil TEKİN AKBULUT (%100).